

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПРАВА І ДЕРЖАВИ (ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ КУРСУ)

Вступ

1. Предмет загальної теорії права і держави. Її місце та роль (функції) у системі юридичних наук та юридичної освіти.
2. Праворозуміння: поняття, причини багатоманіття (плюралізму), фундаментальні типи («природне» і «позитивістське»).

РОЗДІЛ I. Природне право

Тема 1. Природне право: загальна характеристика

1. Основоположні права людини як фундамент сучасного «природного» права: поняття, ознаки.
2. Класифікація основоположних прав людини.
3. Міжнародні стандарти та гарантії основоположних прав людини.
4. Межі здійснення основоположних прав людини.
5. Основоположні обов'язки людини: поняття, види.
6. Сучасні тенденції розвитку основоположних прав та обов'язків людини.
7. Верховенство права як домінування основоположних прав людини в суспільному житті.

РОЗДІЛ II. Позитивне (юридичне) право.

Тема 2. Держава: загальна характеристика

1. Встановлювані державою обов'язкові правила поведінки як фундамент позитивістського (нормативістського) праворозуміння.
2. Держава: загальне поняття, ознаки, сутність.
3. Основні концепції виникнення держави на різних етапах розвитку людства.
4. Історична типологія та інші класифікації держав.
5. Загальні функції держав: поняття, види. Правові форми здійснення функцій держави.
6. Взаємодія держави з іншими суб'єктами політичної системи суспільства.

Тема 3. Демократична, соціальна, правова держава в громадянському суспільстві: сучасні концепції

1. Громадянське суспільство: поняття, ознаки.
2. Демократична держава: поняття, ознаки, принципи.
3. Правова держава: поняття, ознаки, принципи.
4. Соціальна держава: поняття, ознаки, принципи.
5. Функції сучасної демократичної держави соціально-правової орієнтації.

Тема 4. Форма держави

1. Форма держави: поняття, її елементи, зв'язок із історичним типом держави.

2. Державне правління: поняття, ознаки, особливості її сучасних різновидів.
3. Державний устрій: поняття, ознаки, сучасні різновиди.
4. Державний режим: поняття, ознаки, сучасні різновиди.

Тема 5. Механізм і апарат держави

1. Механізм держави та апарат держави: поняття, ознаки, склад.
2. Апарат сучасної демократичної держави соціально-правової орієнтації: принципи організації та діяльності.
3. Органи держави: поняття, ознаки, класифікація.
4. Державні службовці: поняття, види.

Тема 6. Об'єктивне право

1. Об'єктивне право: поняття, ознаки, сутність.
2. Основні концепції виникнення об'єктивного права.
3. Загальні функції права: поняття, класифікація.
4. Принципи права: поняття, ознаки, види. Їх різновиди у сучасній демократичній державі соціально-правової орієнтації.
5. Національне право та міжнародне право: співвідношення та взаємодія.

Тема 7. Система права

1. Система права: поняття, ознаки, структура.
2. Галузі права: поняття, види. Предмет і метод правового регулювання як критерії їх утворення та розмежування.
3. Приватне право та публічне право.
4. Інститут права: поняття, види.
5. Норма права: поняття, ознаки, структура.
6. Нормативно-правовий припис: поняття, структура, його співвідношення та взаємодія із нормою права.
7. Класифікація норм права і нормативно-правових приписів.

Тема 8. Правотворчість. Форми (джерела) права, їх система.

1. Правотворчість (нормотворчість): поняття, ознаки, види, стадії.
2. Принципи правотворчості у демократичній державі соціально-правової орієнтації: поняття, види.
3. Правотворча техніка: поняття, склад (елементи). Юридична мова.
4. Форми (джерела) права: поняття, ознаки, різновиди.
5. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки.
6. Нормативно-правовий договір: поняття, ознаки, різновиди.
7. Правовий прецедент: поняття, ознаки, різновиди.
8. Співвідношення норми права та нормативно-правового припису зі статтею та її фрагментами (частиною, пунктом, параграфом) нормативно-правового акту та інших форм (джерел) права.
9. Правовий звичай, правова доктрина, релігійні джерела як форми (джерела) права.
10. Система джерел права: поняття, ознаки, елементи.

Тема 9. Система нормативно-правових актів.

1. Система нормативно-правових актів: поняття, ознаки, елементи, особливості в Україні.
2. Система законодавства: поняття, структура. Особливості системи законодавства в Україні.
3. Закон: поняття, ознаки, види. Особливості законів в Україні.
4. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, ознаки, види в Україні.
5. Співвідношення та взаємодія системи права, системи джерел права, системи нормативно-правових актів та системи законодавства в Україні.
6. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, форми, способи.

Тема 10. Чинність (дія) нормативно-правових актів.

1. Чинність (дія) нормативно-правових актів: поняття та основні параметри.
2. Джерела офіційного опублікування нормативно-правових актів.
3. Порядок (правила) встановлення та визначення моментів набрання, призупинення та втрати чинності різними видами нормативно-правових актів в Україні.
4. Напрями дії в часі нормативно-правових актів: поняття, різновиди. Його законодавча регламентація в Україні.
5. Чинність (дія) нормативно-правових актів у просторі. Її законодавча регламентація в Україні.
6. Чинність (дія) нормативно-правових актів за колом осіб (суб'єктів). Її законодавча регламентація в Україні.

Тема 11. Правовий статус особи.

1. Правовий статус особи: поняття, ознаки, види.
2. Суб'єктивне юридичне право та юридичний обов'язок: поняття, ознаки.
3. Сучасні тенденції розвитку правового статусу особи.
4. Проблеми реалізації правового статусу особи в Україні.

Тема 12. Правовідносини

1. Правовідносини: поняття, ознаки, склад (структура).
2. Класифікація правовідносин.
3. Суб'єкти правовідносин: поняття, види, їх правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.
4. Об'єкти правовідносин: поняття, види.
5. Юридичний зміст правовідносин. Різновиди суб'єктивного юридичного права та юридичного обов'язку.
6. Юридичні факти: поняття, ознаки, класифікація, значення.
7. Строки у правовідносинах.
8. Юридична презумпція, юридична фікція, юридична преюдиція, юридична аксіома: поняття, види, значення.

Тема 13. Реалізація та застосування норм права (нормативно-правових приписів).

1. Правомірна поведінка: поняття, критерії, види, соціальне значення.
2. Реалізація норм (приписів) права: поняття, ознаки, форми.
3. Застосування норм (приписів) права: поняття, ознаки, передумови (підстави).
4. Стадії застосування норм (приписів) права.
5. Основні вимоги правильного застосування норм (приписів) права.
6. Правозастосувальні акти: поняття, ознаки, види, структура.
7. Прогалини (вакуум) в об'єктивному праві та засоби їх подолання у правозастосувальній діяльності.
8. Колізія (конкуренція) між нормами (приписами) права: поняття, види та засоби їх подолання у правозастосувальній діяльності.

Тема 14. Тлумачення правових приписів.

1. Тлумачення правових приписів: поняття, причини, мета.
2. Тлумачення-з'ясування правових приписів: поняття, види.
3. Способи тлумачення-з'ясування правових приписів.
4. Тлумачення-роз'яснення правових приписів: поняття, види.
5. Інтерпретаційно-правові акти: поняття, ознаки, види.

Тема 15. Юридична відповідальність за правопорушення.

1. Неправомірна (протиправна) поведінка та правопорушення: їх поняття, ознаки, соціальне значення, склад.
2. Види правопорушень. Основні причини їх вчинення.
3. Зловживання правом: поняття, значення, причини.
4. Юридична відповідальність: поняття, ознаки, види. Підстави настання та застосування юридичної відповідальності.
5. Цілі та функції юридичної відповідальності. Принципи її законодавчого встановлення та принципи застосування.
6. Обставини, що виключають юридичну відповідальність, та обставини, які звільняють правопорушника від юридичної відповідальності.

Тема 16. Правова свідомість та правова культура.

1. Правова свідомість: поняття, структура, різновиди, функції.
2. Деформація правосвідомості: поняття, форми.
3. Право та правосвідомість: співвідношення і взаємодія.
4. Правова культура особи: поняття, різновиди. Правове виховання: поняття, форми, засоби.

Тема 17. Правове регулювання та суспільство: загальна характеристика

1. Правове регулювання: поняття, види, стадії.
2. Механізм правового регулювання: поняття, елементи.
3. Юридична практика: поняття, види.
4. Ефективність правового регулювання: поняття, складові показники, передумови.
5. Право та держава: співвідношення та взаємодія.
6. Право та економіка: співвідношення та взаємодія.
7. Право і політика: співвідношення та взаємодія.
8. Право, мораль, релігія та інші соціальні регулятори: співвідношення та взаємодія.

Тема 18. Сучасні правові системи.

1. Правова системи суспільства: поняття, ознаки, основні елементи
2. Структура правової системи суспільства: її інституційна, функційна та нормативна частини.
3. Типологізація (класифікація) сучасних правових систем.
4. Романо-германський тип правової системи.
5. Англо-американський тип правової системи.
6. Сучасна правова система України: її типологічна належність, сучасний стан та перспективи розвитку.
7. Міждержавний тип правової системи. Правова система Європейського Союзу. Правова система Ради Європи.